

**PROFESSOR DR. JURIS JO HOV**  
SOLLERUDVEIEN 20 D  
0283 OSLO  
Tlf.: + 47 21 91 19 93

CERROS DEL LAGO 12  
29611 MALAGA ISTAN

Mob.: + 47 473 88 729

e-post:jo.hov@jus.uio.no

## **Klage til Universitetet i Oslo**

Jeg vil med dette påklage avgjørelser truffet i PMR den 11. juni 2019 og 15 okt. 2019. Begge avgjørelser gikk i korthet ut på at min bok Rettergang i sivile saker, 4. utg., ikke ble godtatt under kategorien «Anbefalt hovedlitteratur». Dette har tradisjonelt vært ansett som synonymt med «pensum», dvs. bøker som i rimelig omfang dekker læringskravene og som det anbefales at studentene tar utgangspunkt i. Litteraturen i denne kategorien har også sidetallsbegrensninger. For lettvinthets skyld omtaler jeg dette heretter som «pensum».

I møtet 15. oktober 2019 ble det imidlertid opprettet en ny kategori av læremidler: «Hovedlitteratur som fyller læringskravene». Her ble min bok plassert, sammen med bl.a. bøker som i omfang går langt ut over det som vil bli ansett som en «normal» lærebok for en student, bl.a. Skoghøy, Tvisteløsning og Schei m.fl., Tvisteloven med kommentarer.

Ved begge disse behandlingene ble det etter mitt skjønn begått vesentlige saksbehandlingsfeil og brudd på god forvaltningsskikk.

Klagen sendes PMR som er det organ som har truffet avgjørelsen. Dette er i samsvar med fvl. § 32 (a) og vanlig forvaltningsskikk. Det organ som har truffet avgjørelsen, kan endre det eller velge å forberede saken for behandling i klageinstansen.

Hvis PMR opprettholder sitt standpunkt, må klagen videresendes til overordnet organ. Jeg mener at dette må være universitetsstyret. PMR ikke er noe selvstendig forvaltningsorgan, men en del av det juridiske fakultet. Universitetets sentrale klagenemnd er etter min oppfatning ikke kompetent til å treffe avgjørelse i slike saker.

Klagen inneholder opplysninger PMR ikke tidligere har tatt stilling til, og dokumenter som ikke tidligere har vært fremlagt for PMR. Viktigst er Maria Astrup Hjorts notat av april 2019 (bilag 2), og mine minne kommentarer til dette notatet (bilag 3).

### Bakgrunnen

Mine bøker Innføring i prosess 1 og 2 fra 2010 hadde vært anbefalt hovedlitteratur i sivil- og straffeprosess i en årrekke. Disse var til dels en komparativ fremstilling av sivil- og straffeprosess. Fakultetets policy var imidlertid å opprettholde det tradisjonsbestemte skillet mellom sivil- og straffeprosess. Innføring i prosess var derfor alternativt pensum med Robberstads Sivilprosess og Andenæs' Straffeprosess. Bakgrunnen for at jeg skrev Rettergang i sivile saker, 3. utg. i 2017 (som reelt sett var en helt annen bok en 2. utg. fra 1994) var i korthet at jeg fortsatt mente jeg hadde noe å bidra med når det gjaldt prosess. Samtidig var jeg rekonvalesent etter en meget omfattende

operasjon og syntes det var god terapi å ha noe å ta meg til. Fordi en ny straffeprosesslov var på trappene, så jeg så det lite hensiktsmessig å videreføre den komparative fremstillingen.

### Ordningen med forhåndsgodkjenning

Ordningen med å forelegge en bok i manuskript eller pdf- format, med en anmodning om å få vurdert om den vil bli godtatt som pensumlitteratur eller ikke, har lange tradisjoner ved fakultetet. Om en bok kan påregnes godkjent som pensumlitteratur, vil kunne være helt avgjørende for om et forlag anser seg tjent med å trykke og utgi boka.

Jeg har fått vite at det under PMRs behandling ble gjort gjeldende at en slik forhåndsgodkjennelse ville vært unødvendig dersom boka hadde vært utgitt på et mer etablert forlag, f.eks. Gyldendal eller Universitetsforlaget. Dette må bero på en misforståelse. Ingen forlagskonsulent hos f.eks. Gyldendal vil kunne avgjøre om en bok vil bli godkjent som pensum eller ikke. Jeg er heller ikke alene om å utgi bøker på eget forlag. Det er blitt gjort bl.a. av Per Augdahl, Peter Lødrup, Mads Andenæs og Tone Sverdrup.

Normalt er det den såkalte «ansvarlige faglærer» som gir en slik forhåndsgodkjennelse. Da Alf Petter Høgberg og jeg selv utga Obligasjonsrett i 2017 ble manus forelagt ansvarlig faglærer, Lasse Simonsen, til godkjenning, og da vi fikk klarsignal fra ham, regnet vi saken som avklart – noe den også var.

### Godkjennelsesprosessen

#### Tredje utgave

Da jeg hadde laget 3. utgave av boka, ble den i pdf- format forelagt daværende ansvarlige faglærer, Anne Robberstad. Hun ga uttrykk for at hun ville godkjenne boka, men at petitavsnittene ikke skulle være pensum. (Jeg synes avgjørelsen var litt merkelig, siden domsreferatene sto i petit, men regnet med at studentene likevel ville lese de referatene av de rettsavgjørelser som var merket med stjerne.)

På bakgrunn av forhåndsvurderingen fra Anne Robberstads side ble tredje utgave trykket opp. Syv - åtte måneder etter at hun hadde godkjent boka som hovedlitteratur, fikk jeg ved en tilfeldighet vite at hun hadde strøket den fra pensumlista, med den begrunnelse at «tiden hadde løpt fra denne boka», bl.a. fordi grunnlovsendringene av 2014 ikke var behandlet. Dette hadde hun altså gjort, uten å varsle meg, og uten å underrette den avdelingsansvarlige særskilt. De «mangler» som Robberstad begrunnet strykningen med, var etter min oppfatning ikke særlig store, og de burde etter min oppfatning under enhver omstendighet vært påpekt før forhåndsgodkjennelsen ble gitt, ikke etter at boka var trykt opp i ca. 1200 eksemplarer.

At Robberstad fjernet boka fra pensumlista, skjedde omtrent samtidig med at hun utga en ny utgave av sin egen sivilprosess. Jeg er nokså sikker på at årsaken til denne strykningen først og fremst var at hun ønsket å bli kvitt noe hun oppfattet som en brysom konkurrent. Alle de

tilbakemeldinger jeg fikk, både fra bokhandlene og studentene, gikk ut på at studentene foretrakk min bok fremfor hennes, og at hennes egen bok omtrent ikke ble solgt i det hele tatt.

Denne avgjørelsen er kritikkverdig av flere grunner: For det første hadde Robberstad selv en konkurrerende bok på markedet, så hennes habilitet var i høy grad tvilsom. For det andre: Hun underrettet verken avdelingsansvarlig eller undertegnede om endringen. Dette mener jeg er brudd på god forvaltningskikk, i alle fall svært ukollegialt.

#### Fjerde utgave

Da jeg fikk vite at Robberstad i all hemmelighet hadde strøket boka t fra pensumlista, uten noe forutgående varsel, og på et forholdsvis tynt grunnlag, tok jeg kontakt med Maria Astrup Hjort, som i mellomtiden hadde overtatt vervet som «ansvarlig faglærer». Hun sa seg villig til å vurdere et revidert manuskript med tanke om det kunne godkjennes som pensumlitteratur. Jeg spurte i den forbindelse om dette var en vurdering hun ville foreta på egen hånd eller om hun ville trekke inn Anne Robberstad. Hun svarte at dette ville hun avgjøre på egen hånd. Dette anså jeg som en betryggelse. Mine erfaringer med Anne Robberstad har ikke vært annet enn negative. Etter at Astrup Hjort hadde fått manuskriptet til gjennomsyn hadde vi, dels via e-post, dels ved i alle fall ett personlig møte, diskutert visse enkeltheter ved det reviderte manuskriptet. Etter at manuskriptet var ferdig gjennomgått fra hennes side, fikk jeg ved flere anledninger klare bekreftelser på at hun ville innstille boka som «anbefalt hovedlitteratur.

- E-post 19.11.18: «Jeg vil foreslå for PMR at en revidert versjon av boken settes inn på pensum så fort den foreligger i trykt form.»
- E-post 27.11.18: «For ordens skyld: Mine forslag ovenfor er uten betydning for mitt standpunkt om å anbefale læreboken som hovedlitteratur, de er bare kollegiale anbefalinger for å gjøre boken bedre.»
- E-post 18. 1. 2019: «Gratulerer med oppdatert lærebok, som jeg forstår kom i handelen for en god uke siden! Jeg har ikke forelesningene dette semesteret, ellers hadde jeg informert studentene om at din bok er et fullgodt alternativ som hovedlitteratur. Ved neste korsvei, det vil si en gang i april, melder jeg boken inn som forslag til hovedlitteratur for høsten 2019.»

Disse e-postene er gjengitt i sin helhet i bilag 1, klage til PMR 3. mai 2019.

I tillit til dette ble et opplag på ca. 1000 eksemplarer trykket opp.

Så langt så alt til å være i orden. Men så, like før påske, fikk jeg en telefon fra Astrup Hjort, hvor hun fortalte at hun hadde hatt et møte med Anne Robberstad som hadde «vært veldig imot» at boka skulle gjøres til pensum, og at Robberstad hadde laget et notat som pekte på «vesentlige feil og mangler» ved boka. Astrup Hjort sa at hun derfor hadde ombestemt seg, og likevel ikke ville anbefale boka som pensum. Noen av feilene nevnte hun i telefonen. Jeg ble regelrett «satt ut», og ba om å få tilsendt notatet så jeg kunne få sett nærmere på det, men det «passet dårlig akkurat da, fordi dette lå på kontoret og hun hadde et sykt barn». Så ba jeg om et møte over påske og der ble

innvendingene gjentatt først muntlig. Jeg var nokså forvirret og dessuten uforberedt, så jeg fikk ikke tatt skikkelig til motmæle. I det jeg skulle til å gå, fikk jeg stukket til meg et kort og ikke datert notat, der noen av de angivelige feil var nevnt. Dette omtaler jeg som Astrup Hjorts notat av april 2019 (bilag (2)).

### Behandlingen i PMR 11. juni 2019

Selv om jeg har arbeidet ved det juridiske fakultet i en årrekke, var jeg ikke godt kjent med reglene og prinsippene for klage. Studieordning, reglementer og rutiner forandrer seg stadig.

Jeg rettet imidlertid en klage til PMR, som var det organ som treffer det endelige vedtak om pensumlitteratur. Klagen var i første omgang begrunnet med at Maria Astrup Hjort som ansvarlig faglærer hadde gitt et bindende forhåndstilsagn, som ikke kunne tilbakekalles. I hele min tid ved fakultetet tror jeg det har vært ansett som en udiskutabel selvfølge, at når en får et klart og utvetydig tilsagn fra ansvarlig faglærer, så må en kunne bygge på det.

Like før saken skulle opp i PMR, fikk jeg vite at PMR hadde hatt en lignende sak før, i forbindelse med at Woxholths Selskapsrett var blitt krevet fjernet fra pensumlista på det grunnlag at den ikke holdt faglige mål. Den gang innhentet PMR en ekstern uttalelse fra Johan Giertsen ved Universitetet i Bergen, som konkluderte med at boka faglig sett holdt mål. Denne uttalelsen ble tillagt avgjørende vekt. På bakgrunn av dette, og Maria Astrup Hjorts besynderlige helomvending, ba jeg om at en tilsvarende uttalelse ble innhentet i dette tilfelle.

Senere fikk jeg vite at PMR hadde hatt enda en lignende sak til behandling. Anne Robberstad, som den gang var ansvarlig faglærer, hadde i 2015, protestert mot at Inge Lorange Backers Norsk sivilprosess, ble satt opp som «anbefalt hovedlitteratur». Bakgrunnen var at Backer hadde tatt en litt ureglementert «snarvei»: Han var avdelingsansvarlig, og derfor også medlem av PMR. I denne egenskap innstilte sin egen bok som «anbefalt hovedlitteratur» uten å spørre Anne Robberstad, som var ansvarlig faglærer. Bakgrunnen var visstnok at han regnet med at Robberstad ville protestere og lage en masse bråk – slik hun har et rykte for. Robberstad protesterte da også. Hun gjorde bl.a. gjeldende at kildebruken var mangelfull. Det betyr etter hennes oppfatning at det ikke er tilstrekkelige henvisninger til rettspraksis og litteratur, i alle fall ikke til de «riktige» bøkene eller rettsavgjørelsene. Hun beskyldte også Backer for å ha plagiert hennes egen bok. For den som kjenner de to, fremstår denne påstanden som fullstendig utroverdig. Også ved denne anledning innhentet fakultetet en ekstern vurdering fra daværende h.r. dommer Jens Edvin Skoghøy. Han konkluderte med at Backers kildebruk helt klart holdt mål, og at det heller ikke forelå noe plagiat. Jeg er helt sikker på at min egen kildebruk – som Robberstad/Astrup Hjort senere fant grunn til å kritisere – ligger klart innenfor de normer Skoghøys uttalelse la til grunn.

I møtet i PMR ble imidlertid saken avgjort på svært formelt grunnlag: Ansvarlig faglærer hadde ikke kompetanse til å gi bindende forhåndstilsagn. Og når hun nå hadde ombestemt seg, hadde PMR ikke kompetanse til å overprøve dette standpunktet.

Astrup Hjorts svar til PMR fikk jeg to dager før saken kom opp. Og dette skulle jeg egentlig ikke hatt – jeg fikk det gjennom en «uformell» kanal et par dager før saken skulle opp i PMR.

Her er det imidlertid ikke konkretisert en eneste feil. Det står bare:

«Etter at boken forelå i trykt form ble jeg gjort oppmerksom på at boken lider av mange andre svakheter. Boken mangler oppdatering både hva angår lovendringer, nyere forskning og juridisk litteratur generelt».

Det er overhodet ikke konkretisert hva disse manglene besto i. Det eneste stedet hvor de angivelige manglene er konkretisert, er Astrup Hjorts notat av april 2019. Dette har altså aldri vært forelagt PMR, og som det vil fremgå av mine kommentarer til dette notatet (som heller ikke har vært forelagt PMR), fremgår det at det stort sett er tale om forhold som ikke kan betraktes som feil i det hele tatt, men i høyden et par – tre uvesentlige glipp. Og jeg synes fortsatt det er betimelig å spørre: Hvorfor ble ikke disse manglene påpekt da hun fikk boka til gjennomsyn?

Under møtet i PMR mener jeg det ble gjort følgende saksbehandlingsfeil:

På bakgrunn av at PMR hadde hatt to lignende saker før, og i begge tilfelle hadde innhentet en ekstern vurdering som ble tillagt avgjørende betydning, mener jeg at det var uforsvarlig saksbehandling/brudd på det kontradiktoriske prinsipp/ brudd på likhetsprinsippet/unnlattelse av å bidra til at saken ble best mulig opplyst at min anmodning om å innhente en slik ekstern vurdering ikke ble tatt til følge også når det gjaldt min bok – særlig på bakgrunn av at Astrup Hjorts merkelige helomvending, den omstendighet at tilbakekallet fullstendig manglet begrunnelse og Robberstads tidligere forsøk på å stoppe Backers bok.

Det ble heller ikke reist spørsmål om Astrup Hjort måtte anses legitimert. Vanlig praksis ved fakultetet har – så vidt jeg vet – alltid vært at dersom man får et tilsagn fra ansvarlig faglærer, så kan man bygge på dette. At en ansvarlig faglærer ikke vil stå ved en så klar og utvetydig godkjennelse som det var gitt i dette tilfelle, har neppe forekommet tidligere. Jeg nevner også at en kollega, Alf Petter Høgberg, ved et tilfeldig møte med Astrup Hjort, hadde spurt om forholdet til Robberstad var avklart. Det svarte hun bekreftende på, noe som ble videreformidlet til meg.

På bakgrunn av de forhåndstilsagn som var gitt, og av at tilbakekallet fullstendig manglet begrunnelse, burde PMR under enhver omstendighet undersøkt om det virkelig forelå noe saklig grunnlag for tilbakekallet.

Jeg fikk ikke kjennskap til hva den annen part – Astrup Hjorth/Robberstad – hadde svart på mine anførsler. Jeg hadde regnet med at Astrup Hjort ville konkretisert hvilke «feil» som hadde ført til at hun hadde endret standpunkt. Jeg antok f.eks. at hun ville gjøre gjeldende de «feil» hun hadde pekt på i notatet av april 2019.. I så fall kunne jeg påvist at det til dels ikke var tale om feil i det hele tatt, til dels rene bagateller.

At PMR uten videre godtar at Astrup Hjort trekker tilbake et klart og utvetydig forhåndstilsagn uten annen begrunnelse enn vage alminneligheter, må etter min oppfatning innebære en saksbehandlingsfeil.

Studentenes initiativ og advokat Reusch' vurdering.

Avgjørelsen i PMR ble truffet 11. juni 2019. Jeg var svært skuffet, både over resultat og saksbehandling, men visste ikke helt hvordan jeg skulle gripe saken an. Sommeren kom, jeg ble alvorlig syk, så kom jeg på at jeg kunne opprette en nettside som kunne gi et mer fullstendig og balansert fremstilling av saken. Spesielt var det viktig for meg å imøtegå påstandene om at boka var utdatert og full av feil, slik Astrup Hjorts brev til PMR ga uttrykk for. Jeg gikk ut fra at dette var noe de ville gjenta overfor studentene, f.eks. på forelesninger. Det ville føre til at boka ville bli fullstendig neglisjert. Derfor opprettet jeg nettsiden [www.rettergangisivilesaker.no](http://www.rettergangisivilesaker.no).

Nå er det slik at de fleste studenter alltid har likt bøkene mine. De synes at de lærer noe av dem. Da PMR ikke tok min begjæring om en ekstern vurdering til følge, tok studentenes representanter i PMR initiativet til selv å innhente en uavhengig erklæring. Jeg oppfattet dette som en enorm tillitserklæring.

Uttalelsen fra advokat Christian Reusch – som må regnes som en av landets ledende eksperter innenfor sivilprosess – er datert 14. september 2019 og konkluderer med:

«Min vurdering er at Rettergang i sivile saker (4. utg.) i all hovedsak dekker læringskravene innenfor sivilprosess, og det med god margin. Den dekker også flere, men ikke alle, de fellesprosessuelle læringskravene. Jeg kan for min del ikke se at det er alvorlige feil eller andre innvendinger mot boken som skulle være til hinder for at den godkjennes som pensumlitteratur.» (Hele uttalelsen er lagt ved som vedlegg)

Jeg vil gjerne berømme advokat Reusch særskilt for én ting: Jeg er på mange punkter kritisk til tvisteloven, og advokat Reusch var sentral ved lovens tilblivelse. Men min kritiske holdning til loven har han ikke brukt mot meg på noen måte. Her har han vært tvers igjennom raus og real.

På bakgrunn av Reusch' uttalelse fremmet studentrepresentantene et nytt forslag om at boka skulle tas inn som «anbefalt hovedlitteratur» – «pensum». De fremmet også forslag om at saken skulle behandles på neste PMR-møte som lå tre – fire dager frem i tid. Studiedekan Hjelmeng avsløt dette av formelle grunner – forslaget var fremsatt for sent.

Saken ble behandlet i møte i PMR 15. okt. 2019. Saksbehandlingen var etter min mening mangelfull hinsides enhver beskrivelse.

For det første foretok studiedekan HJelmeng en fullstendig omdanning av det spørsmålet som skulle avgjøres.

Det som hele tiden hadde vært sakens kjerne, var om boka skulle settes opp som «anbefalt hovedlitteratur» eller ikke – altså som en vanlig «lærebok» på linje med Robberstads og Backers bøker. At boka skal være et alternativ som anbefalt hovedlitteratur var hele tiden formålet med boka – noe som bl.a. innebar at jeg holdt meg innenfor de gjeldende sidetallsrammer. At det var

spørsmål om boka skulle godkjennes som anbefalt hovedlitteratur, lå også hele tiden til grunn for mine samtaler/e-postutvekslinger med Astrup Hjort. Det ble imidlertid foreslått opprettet en helt ny kategori litteratur: «Hovedlitteratur som dekker læringskravene». Her ble min bok plassert sammen med andre bøker som i omfang langt overstiger det som regnes som en «normal lærebok», bl.a. Skoghøys Tvisteløsning og Schei m.fl.s kommentarutgave. Denne plutselige endringen av det som skulle være sakens egentlige tema, må anses som saksbehandlingsfeil (sml. det sivilprosessuelle prinsipp om ikke å gå utenfor partenes påstander og anførsler).

Jeg mener også dette må betegnes som et «et prokuraturknep». I alle andre fag opereres det så vidt jeg vet med tre kategorier litteratur: Innføringslitteratur, anbefalt hovedlitteratur og tilleggslitteratur. Schei m.fl.s kommentarutgave og Skoghøys Tvisteløsning var tidligere oppført som tilleggslitteratur, men ble altså plutselig «forfremmet» til hovedlitteratur.

I tillegg var fremgangsmåten etter min oppfatning sterkt kritikkverdig. Forslaget ble sendt PMRs medlemmer på e-post dagen før møtet, og delt ut på papir i møtet. Det var alt for kort tid til å kunne vurdere forslaget. Fremgangsmåten står også i påfallende kontrast til det standpunkt Hjelmeng inntok da studentrepresentantene ba om at Reusch' uttalelse skulle behandles i et møte tre dager senere – da var tre dager alt for kort tid.

Heller ikke før møtet den 15. oktober fikk jeg noen anledning til å komme til orde. Dette oppfatter jeg som svært urimelig: Det er tross alt min egen bok saken gjelder – en bok jeg har brukt lang tid på, og som er skrevet med ett mål for øye – å tjene som lærebok. I referatet fra møtet heter det: «Hjelmeng forklarer at ansvarlig faglærer har fått all info fra PMR og JSU, og han har hatt samtale med fagansvarlig og med ansvarlig for 4. studieår». Hva jeg mente, var det ingen som brød seg om. Jeg har brukt mer enn femti år av livet mitt til å bygge opp en kompetanse innenfor sivil- og straffeprosess. Derfor burde jeg i alle fall få komme til orde.

I tillegg har Maria Astrup Hjort i den offisielle omtale av litteratur føyet til: «Boken trenger oppdatering». Det er finnes ikke noe saklig grunnlag for en slik uttalelse. Reelt sett innebærer dette en oppfordring til studentene om å styre klar av boka. Dette er etter min oppfatning misbruk av forvaltningsmyndighet. De småfeil som finnes, er etter adv. Reusch uttalelse ubetydelige. Lignende småfeil lar seg med letthet påvise både hos Robberstad og hos Backer.

Også på et annet punkt virker saksbehandlingen uryddig. I min første telefonsamtale med Astrup Hjort, da hun ga beskjed om at hun trakk løftet om godkjennelse tilbake, opplyste hun at Anne Robberstad hadde laget et notat om boka. Jeg ba om å få det tilsendt, men hun sa at det ikke lot seg gjøre fordi dette lå på kontoret og hun var hjemme med et sykt barn. Da en av studentrepresentantene senere ba Astrup Hjort om å få se dette notatet, ga hun uttrykk for at det ikke fantes noe slikt notat. Anne Robberstad innrømmet imidlertid at notatet fantes, men nektet å legge det frem. Da erkjente også Astrup Hjort at notatet likevel fantes. Overfor studiedekanen ba studentrepresentanten om at dette notatet skulle legges frem. I referatet fra oktobermøtet heter det kort og godt: «Hjelmeng konkluderte med at det ikke vil bli gjort noen nærmere redegjørelse».

Et notat hvis eksistens først erkjennes, så bestrides, så erkjennes igjen, men hvor en begjæring om fremleggelse likevel avslås, er ikke egnet til å vekke tillit. Jeg ber derfor om at dette notatet legges frem.

### Anne Robberstads rolle

Det er all grunn til å tro at Anne Robberstad har spilt en betydelig rolle i kulissene. I forbindelse med Astrup Hjorts skifte av standpunkt. Da Astrup Hjort fortalte at hun hadde skiftet standpunkt, startet hun med å si at «Anne Robberstad hadde vært veldig imot at boka skulle gjøres til pensum».

Dette er i bunn og grunn en konflikt som er klassisk i alle universitetsmiljøer, ikke bare ved det juridiske fakultet, men ved mange, mange fakulteter og mange, mange universiteter.

Det omtales ofte som en «kamp om revirer». Dette har sitt utspring i en særlig type akademisk forfengelighet, og innebærer at en ønsker å fremstå som den ledende autoritet innenfor sitt fagområde, uansett om det gjelder juss eller middelalderhistorie. Man ønsker «å skinne», «stå øverst på pallen», å være «fagets rockestjerne».

Alle vet at revirbeskyttelse er et ganske vanlig fenomen på universiteter og andre forskningsinstitusjoner, men ingen vil snakke om det, langt mindre innrømme at de driver med det selv.

At en forvaltningsavgjørelse er ugyldig eller bør omgjøres fordi det er tatt utenforliggende eller usaklige hensyn, er en klassisk forvaltningsrettslig problemstilling. Situasjonen vil da gjerne være at avgjørelsen utad fremtrer som i orden, med en mer eller mindre plausibel begrunnelse. Men bak den «saklig» utformede avgjørelsen ligger det som regel både utenforliggende hensyn og «fortrolige» samtaler på bakrommet. Einar Gerhardsen ble berømt/beryktet for uttalelsen: «Noen av oss har snakket sammen». Slik treffes også svært mange avgjørelser ved det juridiske fakultet.

Men hvordan kan en «bevise» at det er tatt utenforliggende hensyn? Den eller de som har truffet vedtaket, vil gjerne tviholde på at alt er i orden og forlange «å bli trodd på sitt ord». Men å «bevise noe», innebærer å fremskaffe en så høy grad av sannsynlighet at påstanden fremtrer som plausibel. Jeg skal peke på de faktorer som etter min oppfatning peker på at det foreligger juks og fanteri bak de avgjørelende som er truffet.

- I 2006 erstattet hun – si egenskap av å være fagansvarlig – sin egen artikkel i LoR med de tilsvarende avsnitt i min bok, som var vedtatt som pensum. Da handlet hun for øvrig i strid med det hun senere har gjort gjeldende (både i forbindelse med Backers bok og i forbindelse med min egen) – at fagansvarlig ikke skal treffe avgjørelser på egen hånd, men rådføre seg med de øvrige faglærerne.
- I 2015 protesterte hun mot at Backers norsk Sivilprosess ble gjort til pensum (anbefalt hovedlitteratur). Innvendingene var til dels de samme som hun nå (gjennom stråmannen Astrup Hjort) gjør gjeldende mot min bok: Det var ikke nok henvisninger (i alle fall ikke til de «riktige bøkene»). Hun beskyldte som nevnt også Backer for plagiat.
- I 2016 strøk hun tredje utgave av Rettergang i sivile saker – i all hemmelighet, uten å underrette meg. Hvorfor valgte hun denne fremgangsmåten? Jeg tror grunnen var: Hadde hun nektet å godkjenne boka i første omgang, ville jeg spurt hva hun mente var i veien med boka, og endret det



hun hadde å innvende. Da ville det være mye vanskeligere å bli kvitt den senere. Ja – jeg tror hun er såpass slu og beregnende.

- Siste akt er foreløpig at hun setter himmel og jord i bevegelse for å få Astrup Hjort til å trekke tilbake en godkjennelse som allerede var gitt, og som jeg hadde innrettet meg i tillit til. Hadde hun vært så enestående som hun selv forestiller seg, hadde hun ikke behøvd å være redd for konkurranse.

### Møte- og forklaringsrett

Møtene i PMR er offentlige. Det betyr at jeg har rett til å være til stede. Klagen inneholder en rekke dokumenter og opplysninger som ikke tidligere har vært forelagt PMR. Det vil være både praktisk og rettferdig at jeg får anledning til å gjøre rede for saken muntlig, samtidig som at PMRs medlemmer får anledning til å stille meg spørsmål.

Jeg mener prinsipalt at PMR må kunne vedta boka som hovedlitteratur, uten videre, på bakgrunn av Astrup Hjorts opprinnelig godkjennelse og advokat Reusch uttalelse. Astrup Hjort har ikke begrunnet sitt skifte av standpunkt på annen måte enn at «hun hadde fått vite» at det forelå en rekke feil.

Subsidiært gjør jeg gjeldende at saksbehandlingen har vært så uryddig, og at det har fremkommet så mange indikasjoner på at Astrup Hjorts tilbakekall av sitt forhåndssamtykke var begrunnet i utenforliggende hensyn, at det bør innhentes en ekstern vurdering. Dette oppdraget bør overlates professor Jens Edvin Skoghøy, slik det ble gjort da Anne Robberstad prøvde å stanse Backers bok.

At dette oppdraget overlates til professor Skoghøy, vil være en garanti for at min bok blir bedømt etter de samme kriterier som Backers bok. For sikkerhets skyld vil jeg legge til: Skoghøy og jeg har ingen personlige relasjoner. Personlig har jeg bare truffet ham to ganger – begge ganger i rent faglig sammenheng – og vi har hatt en faglig debatt i Lov og Rett. Men hans kunnskaper er ubestridelige, og jeg har full tillit til hans integritet.

Oslo, januar 2020

*Jo Hov (s)*

### Vedlegg

1 Klage til PMR av 3. juni 2019

2 Astrup Hjorts notat av april 2019

3 Imøtegåelse av Astrup Hjorts notat av april 2019

4 Astrup Hjorts brev til PMR 5. juni 2019

5 Mitt brev til PMR av 10. juni 2019

6 Advokat Reusch' uttalelse

**PROFESSOR DR. JURIS JO HOV**  
SOLLERUDVEIEN 20 D  
0283 OSLO  
Tlf.: + 47 21 91 19 93

CERROS DEL LAGO 12  
29611 MALAGA ISTAN

Mob.: + 47 473 88 729

e-post:jo.hov@jus.uio.no

Til ansvarlig for 4. studieår Johan Boucht/PMR

Jeg ble vinteren 2017/2018 kontaktet av fakultetet i forbindelse med at ordet «neger» var brukt i min lærebok, «Rettergang sivile saker», 3. utg. Etter PMRs behandling av saken våren 2018, ble det besluttet av boka ikke skulle tas ut av pensum, men at det skulle oppfordres til retting i senere utgaver. Selv om bruken av ordet «neger» ikke var ment nedsettende, er dette selvsagt noe jeg respekterer og lojalt har etterkommet ved ny utgave av boka.

Det viste seg imidlertid at Anne Robberstad, som daværende ansvarlige faglærer i sivilprosess like fullt fjernet boka som alternativ hovedlitteratur i faget («pensum»), med den begrunnelse at «tiden har løpt fra denne boken». Omtrent samtidig lanserte hun ny utgave av egen bok som anbefalt hovedlitteratur. Daværende fungerende ansvarlige for 4. studieår, Ult Stridbeck, sier at han ikke var kjent med dette endringsforslaget.

Etter samtaler og korrespondanse med Anne Robberstads etterfølger som ansvarlig faglærer, Maria Astrup Hjort, ble vi enige om at jeg skulle lage en ny, oppdatert versjon av boka. Før makulering av forrige utgave og opptrykk av ny, skulle imidlertid Maria Astrup Hjort gjennomgå boka for å få avklart om hun kom til å anbefale boken som hovedlitteratur. Altså en type forhåndstilsagn mht. pensumanbefaling.

Etter at Maria Astrup Hjort hadde gjennomgått manuskriptet, mottok jeg «grønt lys» i form av denne e-posten av 19.11.2018:

«Kjære Jo.

Jeg har nå gått igjennom alle endringene du har foreslått i læreboken. Som en generell kommentar synes jeg at du har lyktes i å få inn mye ny rettspraksis, og jeg ser også at du har komprimert og til dels tatt ut behandling av eldre rettspraksis. Dette er etter min mening et viktig grep for å gjøre fremstillingen aktuell.

Det er en del skrivefeil i endringsforslagene. Som eksempel kan nevnes endringen i pkt. 6.2.2, der det etter endringen står om saken mot "staten ved Barnelikestillings- og inkluderingsdepartementet". Jeg kunne nevnt flere, men jeg legger til grunn at endringene skal gjennom en korrekturrunde, og at skrivefeilene da lukes ut.

Av mer konkrete kommentarer, synes jeg det er bra at du har fått oppdatert din omtale av aktørportalen og digital kommunikasjon med domstolen. Endringene kan kanskje oppdateres en siste gang før du sender boka til trykking, der du få med klart om alle

domstoler nå er med eller ikke? Du henviser også til aktørportalen i pkt. 25.6.4, og også her gjør du forbehold om hvordan forholdene vil være ved årets utløp.

I pkt. 25.6.4 ser jeg for øvrig at du fjerner henvisningen til ELSAM-forskriften (FOR-2016-10-28-1258), uten at jeg ser grunnen til det. Den kan vel bare stå?

Når det gjelder grunnlovsendringene, skriver du i pkt. 2.1 at «[n]oen særlig selvstendig rettslig betydning vil den nye grunnlovsbestemmelsen etter min oppfatning ikke ha», men vi har allerede fått første avgjørelse der Høyesterett velger å bare basere seg på grunnlovsbestemmelsen uten vise til EMK art. 6, se HR-2018-1909-A (rett nok en straffesak).

Om dette fortsetter, vil man etter hvert kunne få en annen terskel i grunnlovsbestemmelsene enn i EMK art. 6. Tilsvarende kommentar til endringer i pkt. 45.3.

I pkt. 15.7 skriver du om opptak av hovedforhandlingen. Du skriver at «[r]eglene nylig er revidert med tanke på å effektivisere «gjenbruk av slike» opptak, f.eks. i ankeinstansen».

Her kan du gjerne sette inn en henvisning til Prop. 63 L (2017-2018).

Jeg vil foreslå for PMR at en revidert versjon av boken settes inn på pensum så fort den foreligger i trykt form.

Mvh, Maria»

Innspillene fra Maria Astrup Hjort ble fulgt opp, og i tillit til at boka ville bli anbefalt satt inn på «pensumlista» så fort den forelå i trykt form, ble den trykket opp i 1000 eksemplarer (et normalt opplagstall for denne typen bøker).

Etter at boken forelå, mottok jeg følgende e-post fra ansvarlig faglærer Maria Astrup Hjort:

«Hei Jo.

Gratulerer med oppdatert lærebok, som jeg forstår kom i handelen for en god uke siden! Jeg har ikke forelesningene dette semesteret, ellers hadde jeg informert studentene om at din bok er et fullgodt alternativ som hovedlitteratur. Ved neste korsvei, det vil si en gang i april, melder jeg boken inn som forslag til hovedlitteratur for høsten 2019.

Maria»

I etterkant har Anne Robberstad avholdt et møte med Maria Astrup Hjort for å få henne til å skifte mening, noe hun nå omsider har gjort, slik at hun ikke lenger vil anbefale boken som pensum. Basisen for dette er innsigelser til fremstillingen overlevert fra Anne Robberstad.

Disse innvendingene ble fremført muntlig, først over telefonen, så senere i et møte med Astrup Hjort som jeg ba om i sakens anledning.

Jeg mener at de nye påpekninger primært dreier seg om småplukk og forhold det er mulig å gjenfinne i enhver lærebok. Jeg har fått opplyst at det dreier om:

\*Enkelte forekomster av henvisninger til eldre utgaver av juridisk litteratur i fotnotene. Stort sett er det vist til siste utgave av vedkommende fremstilling, men det forekommer enkelte glipp. Jeg kan ikke skjønne at dette er relevant for bokas egnethet som lærebok. Henvisninger til annen litteratur er ikke «pensum», henvisningene tas inn for å

dokumentere at det som står i teksten, har forankring i juridisk tradisjon, og ikke er noe forfatteren selv har funnet på.

\*At det er langt flere henvisninger til rettspraksis under tvistemålsloven enn til praksis etter tvisteloven. Jeg ser ikke at dette kan regnes som en «mangel» På de fleste felt er tvisteloven en videreføring av tvistemålsloven, slik at eldre praksis fortsatt kan ha både prejudikatsverdi og illustrasjonsverdi. Dessuten: I sin mail 19.11.2018 (som er gjengitt ovenfor), gir Astrup Hjort uttrykk for at hun syns jeg har fått med mye ny praksis, og at jeg har vært tilsvarende flink til å sanere bort eldre avgjørelser.

\*At enkelte nyere doktoravhandlinger i sivilprosess ikke er trukket inn i fremstillingen. Dette skyldes hovedsakelig at jeg ikke uten videre anså disse som relevante i forhold til kunnskapskravene i faget.

\*Manglende henvisning til særdomstolsutvalgets utredning (som altså ennå ikke har munnet ut i noe som helst). Henvisning til denne finnes for øvrig heller ikke hos Robberstad (eller Backer).

\*Henvisning til gammel jordskiftelov og konfliktrådslov. Dette forekommer tre steder i boka. Men det som står i teksten er fortsatt materielt riktig; de nye lovene har ikke medført noen endringer på de punkter det er tale om.

Anne Robberstad skriver i forordet til siste utgave av sin Sivilprosess at «det er nesten umulig å skrive feilfrie bøker». Det har hun rett i, og tilsvarende småfeil kan med letthet påvises både i Robberstads bok og i Backers Norsk sivilprosess. Og i andre pensumbøker.

Hadde jeg fått vite om disse innvendingene før boka ble trykt, kunne jeg tatt dem på strak arm – de kunne ha latt seg rette opp i løpet av en dag eller to. De feilaktige henvisningene til jordskifteloven og konfliktrådsloven kan dessuten fortsatt lett rettes opp ved at det legges en «sticker» inn i bøkene.

Når det gjelder de «feil og mangler» som nå anføres for ikke å sette boka på «pensumlista», vil jeg dessuten bemerke:

Både tredje og fjerde utgave av boka ble forelagt de ansvarlige faglærere til forhåndsgodkjenning. Anne Robberstad fikk tredje utgave i pdf-format, Maria Astrup Hjort ba om å få boka i word-format med «spor endringer»-funksjonen aktivert. Robberstad hadde overhodet ingen innvendinger mot tredje utgave, det Astrup Hjort hadde å bemerke til fjerde utgave, tok jeg hensyn til.

Når det gjelder anbefalt hovedlitteratur i sivilprosess («pensum»), vil jeg for øvrig legge til: Verken Robberstads Sivilprosess eller Backers Norsk Sivilprosess har vært undergitt noen forutgående kvalitetskontroll før de ble satt opp som anbefalt hovedlitteratur. Anne Robberstad satte sin egen bok opp som hovedlitteratur i sin egenskap av ansvarlig faglærer, uten å rådføre seg med noen. Omtrent det samme var situasjonen for Backers vedkommende. Han var ansvarlig faglærer for fjerde studieår og foreslo sin egen bok satt opp på pensumlista uten å rådføre seg med Anne

Robberstad, noe som førte til klage fra hennes side. Mine egne bøker har begge ganger vært forelagt ansvarlig faglærer til forhåndsgodkjenning. Robberstad hadde som nevnt ingen innvendinger, og de innvendinger Astrup Hjort hadde, ble det tatt hensyn til.

Det har kommet frem at denne prosessen i høy grad har vært styrt av Anne Robberstad, som selv har en pensumfremstilling i faget. Jeg oppfatter den helomvending som fant sted med hensyn til å sette boka på pensumlista som uttrykk for usaklig forskjellsbehandling og utenforliggende hensyn.

Jeg ber derfor om at PMR tar inn 4. utgave av «Rettergang i sivile saker» som alternativ hovedlitteratur i faget sivilprosess.

I den omtale av de ulike bøker som nå er vanlig, foreslår jeg følgende:

«De avsnitt som er satt med «vanlig skrift» («brødskrift») dekker kunnskapskravene. Petitavsnittene inneholder til dels referat av viktige eller illustrerende rettsavgjørelser. Referatene av rettsavgjørelser er ikke kunnskapsstoff i seg selv, men studentene forutsettes å ha kjennskap til sentrale rettsavgjørelser innen fagområdet. Noen avgjørelser er merket med en stjerne. Dette er avgjørelser som etter forfatterens mening må regnes som viktige eller illustrerende, men vurderingen på dette punkt står helt ut for forfatterens egen regning.

I tillegg inneholder petitavsnittene spørsmål som faller utenfor de sentrale kunnskapskravene, men som kan bidra til å utdype det stoffet som faller innenfor kunnskapskravene.

Avsnittene om bevis og sannsynlighetsteori i kap. 18.5.5.3 – 18.5.5 og kap. 18.6.7 faller utenfor kunnskapskravene.»

Dette er for øvrig en formulering Astrup Hjort ikke hadde noen innvendinger mot – før hun ombestemte seg.

Oslo, 3. mai 2019

Med hilsen

*Jo Hov (s)*

-

### Imøtegåelse av Maria Astrup Hjorts notat av april 2019

De innvendingene mot boka som fikk Maria Astrup Hjort til å trekke godkjenningen tilbake, har hun gitt uttrykk for i et udatert notat av april 2019. Men det ble ikke lagt frem under PMRs behandling av saken. Dette er det eneste dokument hvor de angivelige manglene ved boka er noenlunde konkret angitt. Hennes senere brev til PMR av 5. juni 2019 (bilag 5) er holdt i helt generelle vendinger og består for det meste av vage antydninger.

Her mener jeg også det det foreligger en saksbehandlingsfeil fra PMRs side. Det var ikke faglig grunnlag for å trekke samtykket tilbake på grunn av disse feilene. Men det fikk jeg aldri en sjanse til å imøtegå.

#### 1. Manglende henvisning til sivilprosessuell forskning osv.

En lærebok har et helt annet format enn en akademisk avhandling. Forfatteren må holde seg innenfor et bestemt antall sider, og det er begrenset hvor dypt en slik fremstilling kan gå inn i problemene. Stort sett må en nøye seg med å peke på de sentrale problemstillingene og innen visse grenser begrunne hva som må antas å være den riktige løsningen.

Det finnes ingen norm – verken skriftlig eller tradisjonsbestemt – for hva en lærebok skal inneholde av litteraturhenvisninger. Det er betydelige variasjoner fra bok til bok, og valget er i stor grad overlatt til den enkelte forfatters skjønn. Etter min oppfatning skal en henvisning i en lærebok til primært dokumentere at det som hevdes i teksten, har støtte i lovforarbeider eller juridisk litteratur, og ikke er noe forfatteren selv har funnet på. Fotnotene i en lærebok tar ikke sikte på å være «pensum» i den forstand at en forventer at studentene følger dem opp. Det samme gjelder «viktige forskningsartikler». Hvis det som står i disse artiklene, ikke har noen relevans for det som står i bokas tekst, er det ingen grunn til å vise til dem. Det fremheves f.eks. som en «feil» at det ikke finnes noen henvisning til Camilla Bernts artikkel i LoR 2011 s. 142. Denne gjelder noen helt spesielle varianter av flerpartsforhold i familiesaker. Noen plass i en lærebok har disse spørsmålene etter min oppfatning ikke.

Jeg minner avslutningsvis om uttalelsen fra h.r. dommer Jens Edvin Skoghøy i anledning Robberstads påstander om mangelfulle henvisninger i Backers Norsk sivilprosess. Han skrev:

«I en lærebok må den rettsdogmatiske fremstillingen nødvendigvis bli sammentrengt, og det blir et vurderings spørsmål om hvor mange kilder man skal vise til – særlig når det gjelder litteratur. De sentrale sivilprosessuelle emnene er blitt bearbeidet i litteratur og rettspraksis i over 100 år, og mye er etter hvert blitt alminnelig sivilprosessuelt «felleseie», som mange har bidratt til. Det sier seg selv at det innenfor rammen av en lærebok ikke er mulig – og heller ikke ønskelig – å vise til alle

relevante kilder, og dette gjelder i særlig grad litteratur. På hvilke punkter det skal vises til annen litteratur, beror på et skjønn, og det valg Backer har gjort, ligger klart innenfor det akseptable.»

Disse uttalelsene er helt i samsvar med hva jeg selv mener. At det fremheves som en svakhet at utredningen om særdomstoler kikke er nevnt, viser klart hvor langt Astrup Hjort/Robberstad prøver å tøye strikken for å finne «feil». Dette er ikke mer enn en utredning, og har foreløpig ikke resultert i noe som helst.

## 2. Manglende oppdatering av lovgivning

Jeg har funnet følgende feil /unøyaktigheter med hensyn til lovhenvvisninger:

(1) På s. 32 øverste avsn. er vist til jordskftel. kap. 3. Riktig henvisning skal være til kap. 6. På s. 145, 3. avsn. i petit er det vist til jordskiftel. § 2, riktig henvisning skal være § 1-4. Men det som står i teksten er innholdsmessig riktig på begge steder.

(2) På s. 164 avsn. 13.10 er det vist til gammel konfliktrådslov av 15.mars 1991 nr. 3. § 1. Riktig henvisning skal være til ny konfliktrådslov av 20. juni 2014 nr. 49 § 1 (1). Også her er det som står i teksten innholdsmessig riktig – den nye loven har den samme regelen som den gamle.

(3) På s. 161 har jeg oversett at det nå der innført en ordning om at fraværdommer i forliksrådet nå kan angripes gjennom oppfriskning. Endringen ble først fremmet i en proposisjon av 6. april 2018. Proposisjonen hadde overskriften: «Prop. 62 L (2017-2018) Endringer i domstolloven mv. (elektronisk kommunikasjon mv)». Proposisjonen er behandlet i forbindelse med spørsmålene omkring elektronisk kommunikasjon. Men det gikk meg rett og slett hus forbi at denne proposisjonen også inneholdt en regel om en endring i tvisteloven, som ikke hadde noe med elektronisk kommunikasjon å gjøre i det hele tatt.

Ingen doktoravhandling ville blitt underkjent på grunn av slike bagateller.

3. «Innarbeide oppdateringer av relevant litteratur og eksempelvis bytte Bøhns kommentar til domstolloven med ny utgave i 2013, Jens Edvin Skoghøy Tvisteløsning (2014) med 3. utg. fra 2017 og Jørgen Aall (2. utg. fra 2007 med 5. utg. fra 2018 og Anne Robberstad 2015 med 4. utg. fra 2018. Det gjelder også mer perifer litteratur for studentene, eks. Bengt Lindell, Civilprocessen (2012) med ny utg. 2017, Peer Lorentzen, Den Europeiske Menneskerettighedskonvention (2004) med ny utgave 2011.»

Det er imidlertid ingen henvisning til Jørgen Aall, Rettsstat og menneskerettigheter i 4. utg., henvisningen forsvant med revisjonen. Bengt Lindell, Civilprocessen og Peer Lorentzen, Den europeiske Menneskerettighedskonvention er også såkalte «programhelter» – de er ved en forglemmelse blitt stående i litteraturlista bak i boka, men det er ingen henvisninger til dem i teksten.

Henvisningene til Anne Robberstad er til siste utg. fra 2018, i litteraturlista er derimot 3. utg. oppført. Det gjelder en del andre bøker også: Henvisningene til Backer, Barneloven i teksten er til siste utgave fra 2008, mens litteraturlista bak i boka viser til 1. utg. fra 1982. Det samme gjelder



Danelius, Mänskliga rättigheter. Henvisningene i teksten er til siste utgave fra 2015, mens litteraturlista viser til 4. utg. fra 2012. Henvisningen til Skoghøy, Tvisteløsning er derimot til nest siste utgave, men siste utgave har helt likelydende formuleringer.

Når Astrup Hjort senere fremhever at boka trenger oppdatering er det altså ikke riktig. Det er ikke boka i seg selv som er dårlig oppdatert, det er litteraturlista bak i boka som ikke er godt nok oppdatert.

Astrup Hjort skriver videre: «En del av jobben er også å få ut bøker fra litteraturlisten som nå bare har rettshistorisk interesse, f.eks. henvisninger til Edvin Altens bøker fra hhv 1950, 1954 og 1961, Gottfried Baumgärtel (1972) og Haakon Haraldsen (1978)».

Når det gjelder Alten: Jeg mener det er gode grunner til fortsatt å anse Altens kommentarutgave som et verk det er relevant å henvise til. Skoghøy viser til Alten, og det samme gjør Anne Robberstad. Det samme gjør faktisk Astrup Hjort selv i sin doktoravhandling. Hvorfor mener Astrup Hjort da at det er galt at jeg gjør det? Baumgärtels bok er en klassiker i tysk prosessrett, den er kommet i flere utgaver, og er det eneste arbeidet jeg kjenner, som analyserer begrepet «prosesshandling». Det er for øvrig bare én henvisning til denne boka. Jeg skjønner heller ikke hva som er i veien med Haraldsens bok (også bare én henvisning).

Det er altså en del feil i litteraturlista, mens henvisningene i teksten – på enkelte unntak nær – er riktige.

4. 4. «Få tynnet ut avgjørelser basert på tvistemålsloven. Selv om nye avgjørelser er kommet med, er det fremdeles et klart tyngdepunkt i eldre rettspraksis».

For det første: I e-post av 19.11.18 (gjengitt i sin helhet foran) skrev Maria Astrup Hjort.

«Som en generell kommentar synes jeg at du har lyktes i å få inn mye ny rettspraksis, og jeg ser også at du har komprimert og til dels tatt ut behandling av eldre rettspraksis. Dette er etter min mening et viktig grep for å gjøre fremstillingen aktuell».

For det andre: I forordet står det:

«Jeg har vist til rettspraksis i langt høyere grad enn jeg selv synes er nødvendig. Etter min oppfatning legges det alt for stor vekt på rettsavgjørelser i det juridiske studiet

– – –

Noen avgjørelser har jeg merket med en stjerne. Av disse finnes det to ulike typer: For det første avgjørelser som jeg regner som prejudikater og viktige prinsippavgjørelser. Men jeg har også mange ganger satt en stjerne ved avgjørelser jeg ikke regner som prinsipielle, men som jeg synes er godt egnet til å illustrere en bestemt lovregel eller et juridisk poeng».

For det tredje: I den pensumbeskrivelse som jeg var enig med Maria Astrup Hjort om – før hun bråsnudde – sto det:

«De avsnitt som er satt med vanlig skrift («brødskrift») dekker kunnskapskravene. Petitavsnittene inneholder til dels referat av viktige eller illustrerende rettsavgjørelser. Referatene av rettsavgjørelser er ikke kunnskapsstoff i seg selv, men studentene forutsettes å ha kjennskap til sentrale rettsavgjørelser innen fagområdet.»

For det fjerde: Tvisteloven er på de fleste punkter en videreføring av tvistemålsloven. Da har avgjørelser etter tvistemålsloven fortsatt både prejudikats- og illustrasjonsverdi. Astrup Hjort og jeg snakket særskilt sammen bl.a. om dommen om Norsk Balalaikaorkester i Rt. 1979 s. 468, og vi ble enig om at den burde bli stående, selv om den ikke lenger har så stor prinsipiell betydning – kanskje først og fremst fordi faktum i saken var litt kuriøst. Men domsreferatet er ikke utstyrt med stjerne.

For det femte: Om «hovedtyngden» ligger i avgjørelser etter tvisteloven eller ikke, kan ikke avgjøres numerisk ved å telle avgjørelser. Tvistemålsloven var i kraft fra 1927 til 2008 og var altså i funksjon i 91 år. Tvisteloven trådte i kraft i 2008 og har altså bare virket i ca. 10 år.

Og for det sjette: En må også se på hvordan dommene i er brukt i teksten: Ett enkelt eksempel: På s. 63 er det vist til at reproberte krav ikke skal føre til avvisning, men til frifinnelse. Som eksempel er nevnt en dom fra 2008. Men så er det lagt til at det samme følger av seks tidligere dommer, som bare er angitt ved årstall og sidetall. Poenget er altså at avgjørelsen fra 2008 er i samsvar med fast praksis. Jeg skjønner ikke hva som er galt med det.

**Min konklusjon er altså at de innvendinger som er reist mot boka, til dels ikke er feil i det hele tatt, til dels rene bagateller, av den typen som også finnes i de fleste bøker, også hos Backer og Robberstad (som altså selv har kvalitetssikret bøkene sine).**

**At Maria Astrup Hjort bruker disse bagatellene som begrunnelse for å trekke til bake et samtykke som allerede var gitt – og gitt i meget positive vendinger – viser klart at hun har vært utsatt for et betydelig press fra Anne Robberstads side. Og Robberstad motiv er etter min oppfatning klart nok: Hun ønsker å bli kvitt en brysom konkurrent.**

## Vedlegg 4

Til: PMR

Fra: Maria Astrup Hjort

Dato: 5. juni 2019

### **Uttalelse vedrørende hovedlitteratur i sivilprosess.**

Jeg viser til henvendelse til Johan Boucht/PMR fra Jo Hov vedrørende hovedlitteratur i sivilprosess. Jo Hovs bok Rettergang i sivile saker ble fra og med høsten 2018 flyttet fra hovedlitteratur til tilleggslitteratur i sivilprosess. Jo Hov tok da kontakt med meg for å få boken inn som hovedlitteratur igjen, og jeg hadde på det tidspunktet forstått det som at boken var gått ut på grunn av manglende fornyelse av rettspraksis.

I et forsøk på å komme ham i møte, så jeg på de endringene han ville innarbeide vedrørende rettspraksis. Som Jo Hov viser gjennom å sitere flere av mine e-poster i henvendelsen til Johan Boucht/PMR, ga jeg uttrykk for at utvalget av avgjørelser han innarbeidet etter min vurdering så bra ut, og at jeg ville innstille på å få den inn igjen som hovedlitteratur. Etter at boken forelå i trykt form, ble jeg gjort oppmerksom på at boken lider av mange andre svakheter. Boken mangler oppdatering både hva gjelder lovendringer, nyere forarbeider, forskning og juridisk litteratur generelt. For å gjøre boken til et godt alternativ til dagens hovedlitteratur, trengs det en grundig oppdatering av boken. Innarbeidelsen av nyere rettspraksis som ble gjort høsten 2018 dekker bare en del av dette oppdateringsbehovet.

På bakgrunn av en grundig vurdering, endret jeg derfor mitt standpunkt og valgte å ikke foreslå boken som hovedlitteratur. Jeg ser ikke grunn til å skulle tilby studentene et alternativ der man er avhengig av et vedlegg som opplyser om feil og mangler. Hadde det vært mangel på pensum litteratur kunne saken stilt seg annerledes, men vi har allerede to bøker som alt i alt er mer oppdatert, (til tross for at publiseringsåret kan tyde på noen annet). Da ser jeg ikke grunn til å tilby studentene et utdatert alternativ.

En oppdatering av en lærebok er tidkrevende og krever en innsats. Hov bagatelliserer de manglene som er påpekt som «småplukk», og anfører i sin henvendelse at dersom han hadde fått vite om innvendingene før boken ble trykt, kunne han ha tatt dem på strak arm og rettet dem opp i løpet av en dag eller to. Problemet er at det å finne alle feilene er en vesentlig andel av arbeidet med å oppdatere en lærebok. Det kan ikke være mitt ansvar som ansvarlig faglærer å gå igjennom og peke på alle de stedene som trengs oppdatering. De manglene som er påpekt ved en overfladisk gjennomgang av boken, gir indikasjoner på at det vil være flere feil og mangler i boken. Det er selvfølgelig riktig at det «er nesten umulig å skrive feilfrie bøker», slik Hov påpeker. I dette tilfellet synes det imidlertid som om ambisjonen er å rette de mest prekære manglene. Vi bør tilby studentene oppdatert hovedlitteratur, og når vi allerede har det i sivilprosess, ser jeg ikke grunn til å ta inn en bok som ikke er tilstrekkelig oppdatert.

Det er selvfølgelig uheldig at jeg ga uttrykk for at jeg ville foreslå boken som hovedlitteratur, og deretter, etter at boken var trykket opp, endret standpunkt. Dette beklager jeg på det sterkeste. Valget av hovedlitteratur må imidlertid gjøres på et faglig grunnlag – og ikke noe annet.

Med vennlig hilsen

Maria Astrup Hjort

## Vedlegg 5

**PROFESSOR DR. JURIS JO HOV**  
SOLLERUDVEIEN 20 D  
0283 OSLO  
Tlf.: + 47 21 91 19 93  
Mob.: + 47 473 88 729

CERROS DEL LAGO 12  
[29611 MALAGA ISTAN](#)  
Tlf.: +34 951 317 952  
Mob.: + 34 673 280 575  
jo.hov@jus.uio.no

Formatted: English (United Kingdom)

PMR

- 
- 
- Rettergang i sivile saker – 4. utg.
- 
- Først og fremst ønsker jeg å understreke i klartekst: Denne saken er reelt sett ikke et spørsmål om min bok er egnet som lærebok eller ikke. Derimot er dette et forsøk fra Anne Robberstads side på å kvitte seg med en brysom konkurrent. Alle tilbakemeldinger jeg har fått fra bokhandlere og studenter, viser at studentene foretrekker min bok fremfor Robberstads, og jeg har gjennom flere år fra kollegaer ved fakultetet fått meldinger om at Anne Robberstad har forsøkt kvitte seg med mine lærebøker i prosessrett. Dette gjelder både Rettergang I-III, Innføring i prosess og Rettergang i sivile saker. Den prosessen som nå finner sted, er ledd i disse forsøkene fra Robberstads side. Jeg mener det er svært uheldig at personlige antipatier får trumfe faglige vurderinger hva gjelder faglitteratur, og dette brevet er ment som dokumentasjon på at dette nå er i ferd med å skje.
- 
- Mitt forhold til Anne Robberstad har alltid vært meget anstrengt. De årene jeg var nødt til å samarbeide med henne, opplevde jeg henne som illojal og selvhøvdende, samtidig som hun gjorde så godt hun kunne for å komme seg unna de plikter fagansvaret innebar, derunder plikten til å utarbeide eksamensoppgaver. Hun forsømte sine veiledningsplikter, og var ubehøvlet overfor studenter og stipendiater. Resultatet ble et ekstremt dårlig forhold oss imellom.
- Jeg ber PMRs medlemmer merke seg den kronologiske utvikling i saken: Like før Anne Robberstad skal gå av som ansvarlig faglærer våren 2018, fjerner hun boka fra pensum. Dette skjedde i stillhet – hun varslet verken fungerende studieansvarlig for fjerde studieår, Ulf Stridbeck, eller meg selv. Omtrent samtidig lanserte hun en ny utgave av sin egen sivilprosess - som hun selv godkjente i kraft av sin stilling som ansvarlig faglærer.
- 
- Når jeg så tar kontakt med Maria Astrup Hjort, med tanke på å lage en ny utgave av boka Robberstad forkastet, møter jeg til å begynne med bare velvilje. Astrup Hjort sier seg villig til å forhåndsvurdere boka før trykking, gir deretter uttrykk for at de hun vil foreslå den reviderte boka som pensum, og gratulerer meg med fullført arbeid. Tonen i de e-postmeldinger som er

gjengitt i mitt brev av 5. mai er – som det vil ses - meget imøtekommende. Hele poenget ved å be om en forhåndsvurdering på grunnlag av manuskriptet, er naturligvis å spare trykningsomkostningen dersom svaret er negativt. At en kan be om en slik forhåndsvurdering, har lange tradisjoner ved fakultetet.

-  
- Når en tidligere kollega ved IOR kontakter Astrup Hjort i april for å høre om alt var i rute mht. innplasseringen av boken som pensumlitteratur, får han beskjed om at alt var på plass. Han får også beskjed om at innplasseringen skjedde til tross for protester fra Anne Robberstad, men at dette var en «fight» hun som ansvarlig faglærer måtte ta.

-  
- Jeg får deretter – umiddelbart før påske – en telefon fra Astrup Hjort om at Robberstad hadde foretatt en grundig gjennomgang av boka og funnet «en rekke feil», som førte til at hun hadde ombestemt seg og derfor ønsket å trekke godkjenningen tilbake. Disse «feilene» fikk jeg først opplyst i telefon. Jeg ba Astrup Hjort om å sende meg listen over disse feilene, men det fikk jeg aldri. Derimot ble de gjentatt muntlig i et møte jeg ba om. Dette fant sted etter påske.

-  
Uansett: Etter den siste samtalen med Robberstad foretar altså Astrup Hjort en 180 graders helomvending. Hva som har forårsaket denne fremstår for meg som mer enn mystisk.

-  
- Maria Astrup Hjort hevder i sin redegjørelse for PMR at hun har funnet de angivelige feil ved en «overfladisk gjennomgang», og at disse feilene nærmest bare er toppen av et isfjell. Her underslår hun helt at Robberstad har foretatt en nitid gjennomgang av boka for å finne de «feil og mangler» som hun så har videreformidlet til Astrup Hjort. En kan ikke bruke «muligheten for at det foreligger flere feil» som grunnlag for å underkjenne en bok, det må påvises konkret hvilke feil som foreligger.

-  
- De «feil» Robberstad har funnet, og som Maria Astrup Hjort nå har anført som begrunnelse for å ombestemme seg, er - som jeg allerede har påpekt - til dels småplukk, til dels forhold som ikke kan regnes som feil i det hele tatt. Det har aldri vært meningen – og det er heller ingen tradisjon for – at lærebøker skal ha en like omfattende henvisnings- og noteapparat som en doktoravhandling. Det ville sprengte hele rammen for lærebokformatet. Tilsvarende feil og mangler kan lett påvises både hos Robberstad og hos Backer. Men disse bøkene er det altså bare forfatterne selv som har kvalitetskontrollert.

-  
- Saken har både forvaltningsrettslige og avtalerettslige sider. Astrup Hjorts tilsagn om å ville foreslå boka som pensum, må regnes som et bindende forhåndstilsagn om å avgi en bestemt innstilling til PMR – men først når boka forelå i trykt form. Et slikt forhåndstilsagn kan ikke uten videre tilbakekalles.

-

- Jeg har undervist i avtalerett hele nitt akademiske liv, og er fortsatt av den oppfatning at avtaler skal holdes.
- 
- Jeg mener prinsipalt at PMR kan sette opp boka som pensum, med den litteraturbeskrivelse som er foreslått, ut fra den begrunnelse at godkjenning allerede er gitt.
- 
- Dersom PMR ikke velger å ta min anmodning om å sette boka på pensumlista uten videre, mener jeg det er rimelig at bokas egenhet som pensumlitteratur blir bedømt av en utenforstående. En slik fremgangsmåte har vært benyttet før: Da Beate Sjøfjell ønsket å fjerne Geir Woxholths Selskapsrett fra pensumlista, oppnevnte fakultetet en sakkyndig fra Bergen for å sørge for en forsvarlig vurdering (og som konkluderte med at Woxholths bok holdt mål).
- 
- Oslo, 10. juni 2019.
- 
- Med hilsen
- 
- *Jo Hov (s)*
- 
- 
- 
-

Ansvarlig advokat:  
Christian Prahll Reusch

Vår ref.:

Deres ref.:

Oslo  
14. september 2019

## Faglig vurdering av Jo Hov, *Rettergang i sivile saker* (4. utg, 2019)

### 1 Innledning

Jeg er bedt om å gi en uttalelse av om Jo Hovs *Rettergang i sivile saker* (4. utg, 2019) fyller de krav som må stilles til en pensumbok innenfor faget sivilprosess. Faget inngår som ett av flere fag under JUS 4211.

Noen bestemte kriterier for hva som kreves for å godkjennes som en pensumbok foreligger ikke etter det jeg kjenner til. Vurderingen må derfor skje basert ved å sammenholde boken med læringskravene i faget og et visst skjønn med hensyn til om boken ivaretar disse på en god måte.

Innenfor dette faget er det mye aktuell litteratur. Herunder er det mange fremstillinger som dekker alle læringskravene i stor dybde, slik som Skoghøys *Tvisteløsning* (3. utgave, 2017) og Schei m.fl. *Tvisteloven kommentarutgave* (sist utgitt i 2013, men forventes å foreligge i oppdatert versjon innen utgangen av året). Det finnes også en rekke andre fremstillinger som dekker deler av læringskravene.

Skoghøys fremstilling kan nok fremstå som i overkant omfattende som pensumlitteratur. Og omvendt vil Vangsnes' *Sivilprosess i et nøtteskall* (2015), om enn det er sagt mye på et begrenset antall sider, antagelig ikke bli tilstrekkelig dyptpløyende på en del punkter.

De fremstillingene som det blir mest aktuelt å måle Hovs fremstilling opp mot, blir dermed Backer, *Sivilprosess* (2015) og Robberstad, *Sivilprosess* (4. utg., 2018), som begge er godkjent/angitt som hovedlitteratur i faget. Det er også de bøkene som er mest sammenlignbare i tematisk avgrensning og omfang.

### 2 Læringskravene

Innenfor sivilprosess er læringskravene angitt på denne måten:

Studenten skal ha god forståelse av:

1. Grunnleggende sivilprosessuelle hensyn og overordnede målsetninger

2. Forholdet mellom alminnelige sivilprosessuelle prinsipper og enkeltregler i lovgivningen
3. Hvilke saker som kan bringes inn for domstolene og vilkårene for å gjøre det
4. Reglene om forberedelse og gjennomføring av allmennprosessen og småkravprosessen, herunder reglene om bevis
5. Hvilket grunnlag retten kan bygge avgjørelsene på
6. Reglene om avgjørelsene og deres virkninger
7. Reglene om komplekse saker (behandling av flere krav eller parter, samt partshjelp)
8. Hovedlinjene i reglene om fri rettshjelp

Studenten skal ha kjennskap til reglene om:

9. Alternativ tvisteløsning og gruppesøksmål
10. Frister, forkynning og retting av feil
11. Midlertidig sikring

For JUS 4211 er det i tillegg angitt læringskrav for fellesprosessuelle emner. I fravær av en oppdatert, fellesprosessuell fremstilling, vil disse også for en stor del måtte dekkes gjennom det som er godkjente hovedfremstillinger inn hhv. sivilprosess og straffeprosess.

### **3 Vurdering av *Rettergang i sivile saker* (4. utg). holdt opp mot læringskravene**

Alle de særskilte læringskravene innen sivilprosess ser etter min vurdering ut til å være rimelig godt dekket i Hovs bok. Jeg finner det ikke her nødvendig å gi en fullstendig sammenstilling av de ulike nummererte læringskravene og det sted i boken de blir behandlet.

Av de fellesprosessuelle emnene mener jeg at institusjonelle forhold og generelle prosessuelle prinsipper er behandlet i rimelig grad. Derimot kan jeg ikke se at sivilprosessens formål, som er forsøkt formulert i tvisteloven § 1-1, er behandlet i særlig grad. I høyden er det berørt mer indirekte.

Jeg kan heller ikke se at boken særlig uttrykkelig behandler særtrekk ved rettskildebildet og metodebruk, utover det som meget kort sies om Grunnloven side 30 flg. og i kapittel 45 om EMK. Rettspraksis er etter mitt skjønn en mer sentral kilde innen dette faget en mange andre fag, så vel norsk praksis som EMD-praksis. Det skyldes for det første at rettspraksis er meget omfattende og for det andre at mange av lovreglene er kodifiseringer av rettspraksis (for eksempel rettskraftreglene) eller er ment å fange opp rettspraksis, men ikke stå i veien for videre utvikling (for eksempel reglene om søksmålsinteresse)

For egen del ville jeg også foretrukket om behandlingen av EMK artikkel 6, og dens krav til fair trial, var trukket løpende inn i fremstillingen i sterkere grad. Det er etter mitt syn naturlig fordi formålsbestemmelsen i tvisteloven og den nye bestemmelsen i Grunnloven § 95 i stor grad er inspirert av artikkel 6. Menneskerettighetens betydning for norsk sivilprosess behandles nå i et eget kapittel 45 til slutt i boken. De forhold som tas opp i kapittel 45 dekker for så vidt de mest relevante menneskerettsrelaterte problemstillingene, men burde altså etter mitt syn i større grad vært integrert foran i fremstillingen på de steder de er aktuelle. Forfatteren gir (side 538 øverst) uttrykk for et meget kritisk syn på den dynamiske fortolkningsstilen Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har hatt. Personlig synes jeg nok kritikken er for hard. Kritikken styrke og at de menneskerettslige spørsmålene ikke i større grad er integrert den løpende fremstillingen gir et mitt syn boken et visst gammelmodig preg, selv om den er ført å jour ved utgivelsen.



Hov er også temmelig kritisk til loven på flere steder. Det er hans fulle rett, selv om jeg ikke tror det er den alminnelige oppfatningen blant lovens brukere. I alle fall kan dette være egnet til å trene opp studentenes evne til kritisk tenkning. Det fremgår stort sett klart hva som er forfatterens egne synspunkter og hva som er utlegning av gjeldende rett.

Nettopp tydelighet i hva som er forfatterens egne standpunkter og hva som redegjørelse for gjeldende rett står i en viss forskjell til Robberstads *Sivilprosess*. I sin behandling av rettskraft (side 389) behandler hun i punkt 6.3.5 *Kravtypemetoden*. Dette er imidlertid en metode som ikke har vunnet gjenklang i særlig grad, verken hos andre forfattere eller i de vurderingsmønstre som domstolene bruker. Det samme gjelder i noen grad punkt 8.4 *Pretensjon og realitet*.

Boken ser ut til å være á jour med rettspraksis. Forfatteren har ellers selv påpekt feil og unøyaktigheter, hhv. side 32 første avsnitt og side 165 (uriktig henvisning til jordskifteloven), side 164 (henvisning til konfliktrådsloven er ikke oppdatert) og side 161 (nytt rettsmiddel mot fraværdommer i forliksrådet). Disse feilene fremstår helt bagatellmessige. De gjelder i høyden helt perifere spørsmål under læringskravene og kan etter min mening ikke tillegges noen vekt i en vurdering av boken som pensumbok.

#### 4 Oppsummering

Min vurdering er at *Rettergang i sivile saker* (4. utg.) i all hovedsak dekker læringskravene innenfor sivilprosess, og det med god margin. Den dekker også flere, men ikke alle, de fellesprosessuelle læringskravene. Jeg kan for min del ikke se at det er alvorlige feil eller andre innvendinger mot boken som skulle være til hinder for at den godkjennes som pensumlitteratur.

Oslo, 14. september 2019



---

Christian Prahls Reusch

christian.reusch@svw.no